

Metodický list: Normalizování společnosti – příběh Petra Berounského

Hodina přibližuje žákům na příběhu Petra Berounského dobu normalizace a dilemata, do kterých lidi tato doba stavěla.

Pracovní list pracuje s komiksovým příběhem z knihy Ještě jsme ve válce, kterou si můžete pro svou školu objednat na adrese eshop.pametnaroda.cz.

Pomůcky

rozstříhané kartičky pro každou dvojici žáků, komiksový příběh P. Berounského, pracovní list pro každého žáka, technika k puštění audioukázek

Příprava

Seznamte se s příběhem Petra Berounského (doplňkový text pro učitele).

Časová dotace

Aktivity jsou koncipovány na necelé dvě vyučovací hodiny (65 min). Vyučující podle svých potřeb může některé aktivity vynechat a časovou dotaci zkrátit.

Vzdělávací oblasti

osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, mediální výchova

10 MIN
PRÁCE VE DVOJICÍCH

Kartičky: Cílem je seznámení s pojmy a událostmi relevantními pro příběh Petra Berounského a období normalizace. Žáky rozdělíme do dvojic, každá obdrží set rozstříhaných kartiček. Žáci z nich vytvoří logické dvojice.

Varianta: lze zahrát jako pexeso. Jednotlivé pojmy při kontrole správnosti v případě potřeby dovysvětlíme. Komentář historika k pojmům najdete v doplňkových materiálech pro učitele.

5 MIN
CELÁ TŘÍDA

Motivace pro příběh: Vysvětlete žákům, že obrázky z cv. 1 jsou z komiksového příběhu P. Berounského. Diskutujte s žáky o tom, jak na ně postava působí, zda je jim sympatická a proč (ne). I když asi nedokážou odhadnout, o čem příběh bude, mohou vystihnout náladu příběhu (veselý, smutný, hrdinský...?) a hlavní motiv (morální dilema – např. z obrázku se zrcadlem). Bereme všechny odpovědi žáků, nejde o správné/špatné odpovědi, ale o zamyšlení se nad tématem.

10 MIN
SAMOSTATNÁ PRÁCE/
CELÁ TŘÍDA

Nechte žáky přečíst první část komiksu. Společně zodpovíme otázku po protirežimní činnosti P. Berounského (nechození k volbám, nadávání na režim v hospodě). Diskutujeme s žáky, zda tyto činnosti za protirežimní činnost považovat lze a proč (ne). S žáky probereme i otázku č. 3.

5 MIN
SAMOSTATNÁ PRÁCE

Žáci čtou druhou část komiksu. Ptačí hlavy – vlastní odpovědi žáků: např. Vyjadřují strach, který Petr z komunistické moci cítí; komunistickou moc jako

takovou; masku, kterou si při komunikaci s StB nasazuje; přistoupení na estébáckou hru.

5 MIN
SAMOSTATNÁ PRÁCE

Písemná interpretace obrázku – vlastní odpovědi žáků, např. strach z komunistické moci – lampy – představují vyšetřovací metodu, při které se vyšetřovaným nikdy nezhasínalo, při výsleších se jim svítilo do obličeje apod., zároveň lampy připomínají oči – komunisté už o mně stejně všechno vědí. Další motivy: pálení chodidel cigaretami, důtky k bití vyšetřovaných, mříže – vězení, oprátka... Komunistické metody popisoval Jiří Mucha ve své knize Studené slunce, potvrzení pravdivosti brutality výslechů mohl Petr získat od svého otce, který u soudu pracoval.

1 MIN
CELÁ TŘÍDA

Co bude Říha po Berounském chtít? (Vlastní odpovědi žáků.)

5 MIN
SAMOSTATNÁ PRÁCE

Projevy loajality obsažené v komiksu: vstup do SSM, chození k volbám, nechození do kostela, oslovení „soudruh“, vstup do ROH. Na které další si vzpomene? Např. chození do prvomájového průvodu, výzdoba na výročí.

1 MIN
CELÁ TŘÍDA

Kdo je na obrázku na zdi? (Prezident Ludvík Svoboda)

5 MIN
CELÁ TŘÍDA

Pustíme žákům audionahrávku Tomáše Hradilka – Jak to, že Petr Berounský mohl bez problémů nechodit k volbám (možná odpověď: Jako agent StB měl jistou „volnost“, nebyly od něj vyžadovány projevy loajality ke straně tak důsledně jako od ostatních občanů.)

5 MIN
CELÁ TŘÍDA

Otázky z úkolu 11:

Víš, co je to Národní fronta? Které byly strany Národní fronty v roce 1971? Co se stalo, když někdo volební lístek spálil? Jaký to mělo důsledek pro něj, jaký to mělo vliv na výsledek voleb?

Národní fronta byla ustanovena zástupci československého exilu v Moskvě v březnu 1945. Šlo o sdružení politických stran a později i různých zájmových sdružení, v podstatě se jednalo o politickou koalici. Zpočátku byla jejím cílem obnova Československa a spolupráce všech demokratických uskupení. Demokratické ovšem nebylo ustanovení, že do voleb smí kandidovat pouze strany, které jsou členem Národní fronty. Tím byla posílena pozice KSČ, která měla od počátku v Národní frontě největší vliv. Od počátku měla pravomoc rozhodovat, kterým politickým stranám bude povolena činnost. Po únoru 1948 se NF stala jedním z hlavních nástrojů, kterými KSČ kontrolovala politické dění v zemi. V jejím rámci vznikaly tzv. akční výbory, které byly zakládány v obcích, závodech a dalších institucích. Ty měly za úkol provést očistu veřejného života od odpůrců komunistické strany. V letech 1948–1989 byla Národní fronta a všechny její součásti zcela ovládána komunisty. Do voleb byla podávána jednotná kandidátka – voliči tak měli možnost pouze potvrdit, či nepotvrdit kandidáta NF.

Strany NF v roce 1971: KSČ, Československá strana socialistická, Československá strana lidová; na Slovensku KSS a Strana slobody.

Nejít k volbám mohlo pro jednotlivce znamenat vystavení se úřední šikaně různého stupně, ve výsledcích voleb se teoreticky promítla nižší volební účast, otázkou však zůstává, zda informace o volební účasti nebyla falšována.

5 MIN
CELÁ TŘÍDA

Volební lístky

Shody: formální znaky hlasovacích lístků: název, druh voleb, razítko, datum voleb, seznam kandidátů...

Rozdíly: Pro volby 2010 hlasovací lístky podle stran, pro 1971 jednotná kandidátka pro strany Národní fronty. Ve volbách 1971 byl na jedno místo ve sněmovně pouze jeden kandidát, v roce 2010 víc. Rozdíl je i v názvu orgánu, do kterého se volí.

10 MIN
SAMOSTATNÁ PRÁCE

Otázky 13–15 žáci zpracovávají písemně.

Volební účast: 1971 – 99 %, 2010 – 63 %

Drtivé vítězství Národní fronty: Jít k volbám bylo víceméně povinné a jiná alternativa než Národní fronta nebyla.

Svobodné volby: rok 2010. Svobodné volby musí být všeobecné (volební právo má každý občan od zákonem stanoveného věku. Výjimkou jsou lidé zbavení způsobilosti k právním úkonům – např. z důvodů duševní nemoci), rovné (každý občan má jeden hlas, který má stejnou váhu), tajné (nikdo se nesmí dozvědět, jak kdo hlasoval).

Komunistický režim porušoval zejména právo na tajnost volby (odkázat můžeme na historku s plentou z komiksu, i s plentou však komise viděla, jak kdo hlasoval). Žáci mohou zmiňovat i nemožnost reálné volby (pouze jedna kandidátka na výběr). Problémem však není omezenost kandidátky, ale porušení práva občana být volen. Kandidovat mohl totiž pouze člen Národní fronty. Dále žáci zmiňují i povinnost k volbám chodit – povinná volební účast však neznamená jejich nesvobodu, dnes existuje v několika demokratických státech (např. Austrálie, Lucembursko).